

Дмитро ЧИБОРАК

“МАЮ ТРИ УМОВИ...”

Світлана Максименко: Згадаймо Ваше походження й народження. Пригадуєте, коли у Вашому житті вперше виник ТЕАТР?

Дмитро Чиборак: Я мав щастя народитися й вирости у простій християнській і артистичній сім’ї. У нашому покутському народному театрі моя мама була артисткою, красивою: грала роль Анни з “Украденого щастя”, вона “вдавала”, була ведучою на всіх концертах, вечорах. Батько співав у церковному і сільському хорах, збирав народні оповідки, епос, записав сценарії 28 вертепів. Мав унікальну пам’ять, гострий аналітичний розум. На його записах не один етнолог захистив кандидатську дисертацію.

Народився я в благословенному краї, на Покутті. Я – на лівому березі Черемоша, Іван Миколайчук – на правому. Ми купалися в одній річці, правда, у різні роки. Я вважаю його нашим Аленом Делоном; він сформував нову українську кіноестетику. Черемош має здатність вихлюпувати щось добре... Не випадково в тих місця створили ансамбль “Смерічка” з Левком Дудківським, а 1902 року, вперше на західній Україні, – спортивно-руханкове товариство “Січ”, від нього пішло – січове стрілецтво, УПА... Там Черемош впадає у Прут. Це про нього співається у пісні Василя Михайлюка: “Всюди буйно цвітне черемшина!” (співає)...

С. М.: Дмитре, Івановичу, але то – інша тема (сміється).

Д. Ч.: Усе це мої сходинки до театру. Я був “народним” артистом ще з дитинства. Ходив з батьками до церкви, заслухувався співом священника. Я фіксував це, вилазив на тополі і... співав! А одного разу (мені було десь років п’ять) перестрів отця на вулиці: взяв руками “керовніцу” (кермо), коли він їхав на велосипеді (уявляєте картину?), і кажу: “Я хочу Вам заспівати!”. І проспівав усю “Черемшину”. Він уважно вислухав, погладив мене і дав аж... 20 білих копійок! Це був мій перший виступ і гонорар!!!

С. М.: Тобто, питання вибору професії перед Вами не стояло?

Д. Ч.: Або, ще одна сходинка до театру: моя перша вчителька, Софія Михайлівна, як зараз пам’ятаю, повезла нас, першачків (на моє щастя чи – нещастя?) до Чернівецького театру імені Ольги Кобилянської на виставу “Ніч на полонині” Олександра Олеся. Доступна для дитини річ – казка. А після магії вистави від емоцій я не міг говорити. Мене вразила позолота приміщення театру: як у храмі!

Указом Президента України від 22 серпня 2016 року з нагоди 25-ї річниці Незалежності України – Чибораку Дмитру Івановичу, директоріві, художньому керівнику Коломийського академічного обласного українського драматичного театру імені Івана Озаркевича (Івано-Франківська область), – присвоєно почесне звання “НАРОДНИЙ АРТИСТ УКРАЇНИ”.

Народився 9 серпня 1957 р. у с. Залуччі Горішньому, Снятинського району, Івано-Франківської області. Закінчив Київський державний інститут культури ім. О. Корнійчука (клас професора, заслуженого артиста України Д. Чайковського), Київський державний інститут театрального мистецтва ім. І. Карпенка-Карого (клас народного артиста України С. Данченка і кандидата мистецтвознавства Р. Коломійця). Від 1989 року – директор, художній керівник Коломийського академічного обласного українського драматичного театру імені Івана Озаркевича, від 2009 року – засновник Всеукраїнського театрального фестивалю сценічних першопрочитань “Коломийські представлення”.

Феномен його творчості – приклад для наслідування столичним театрам, що бідаються на відсутність коштів, драматургів, акторів та ін... У Чиборака завжди все є! Хоча кожен професіонал розуміє: “двигнути” і утримувати на високому професійному рівні близько тридцяти років театр у 60-тисячному районному місті (навіть з такими колосальними культурними і театральними традиціями), – подвижництво. Про секрети і витoki професійної “стійкості” і мистецької стабільності – наша розмова з Дмитром Івановичем.

У школі я вже був “артистом”: постійно на сцені. Напевно, мав якусь “вабливість”? Потім ще пам’ятаю білого, як Бог, Василя Симчича, окремі вистави Коломийського театру...

Своїм першим учителем у професії вважаю Дмитра Семеновича Чайковського (1923–2017, українського режисера, актора, педагога, професора Київського інституту культури імені О. Корнійчука. – С. М.), до якого я вступив на акторсько-режисерське відділення одразу після школи. Професор мене любив, хоч був я впертий, не гнувся, коли він нагинав! Колись на третьому курсі навіть трійку поставив... Нас вступило сімнадцять студентів, а одинадцять закінчили. Це була моя перша освіта. А потім – Інститут театру, телебачення і кіно ім. І. Карпенка-Карого, режисура драми у Сергія Данченка і Ростислава Коломійця.

С. М.: То у Вас дві освіти?

Д. Ч.: Так, акторська і режисура драми. Спочатку, після закінчення Інституту культури, мене запросили до Тернополя. Там 1978 року створювали театр юного глядача, набирали спеціалістів з усієї України. Справа затягувалася... Мене забрали до армії – два роки служив у Ризі. А коли повернувся, працював два роки диктором Чернівецького телебачення: “Добрий вечір, шановні телеглядачі!” *(надає дикторській ваги кожному слову, сміється – С.М.)*.

На Чернівецькій студії тоді працювали талановиті телеоператори, багатьох з них запросили на Олімпіаду в Москві 1980 року. З чотирнадцятьох телестудій України Чернівецька була однією з найпотужніших. Там я зацікавився побудовою кадру, записав першу телевиставу театру з міста Бельци у Молдавії: це була вистава Михайла Волонтира, знаменитого Будулая. Акторство вже зробилося пройденим етапом, мене почав вабити кадр, його побудова...

С. М.: Як Ви опинилися у Коломиї?

Д. Ч.: Сімейні обставини: бабуся моєї дружини, двоюрідна сестра Соломії Крушельницької, Ольга-Олімпія, потребувала догляду. І ми переїхали до Коломиї. Театру у місті тоді не було, його закрили 1962 року. Видатні актори, легенди сцени Василь Симчич, Оксана Затварська – ходили, страждали без роботи, повлаштовувались керівниками якихось драмгуртків... Я теж рік був без роботи.

І треба ж такому статися: приходить до Коломиї новий міський голова Михайло Юзюк. Викликає мене на прийом і каже: “Є думка: що то за Париж, де нема театру? Організатори театру у Коломиї зійшлися на Вашому імені. Не хочете спробувати? Маєте місяць на роздуми!” Мені тоді було десь під тридцять років. Я кажу: “Шукайте іменитих, зі званнями”. Він: “Ні. Подумайте, чого Вам треба”. Я: “Я готовий! Але маю три умови: дайте мені з десяток квартир для молодих акторів; дотацію (взяв кошторис, я контактував з Ві-

Дмитро Чиборак

талієм Малаховим, який в той час у Києві відкривав свій театр); дайте ключі від приміщення театру”.

Він: “І це все? Так... мало?”

І пішло створення театру. Малахов був першим в Україні, а я – другим. Правда, йому було легше. Ми вже тоді створили нову європейську модель театру, коли художнє й адміністративне управління – в одних руках, тобто, повна відповідальність за стан театру. Це дуже важко.

С. М.: Юзюк все виконав, що обіцяв?

Д. Ч.: Коли 1990 року відбулися нові вибори до місцевих органів влади, його не обирають... І я, щоб урятувати театр, іду в депутати міської ради. Театр муніципальний, мушу захищати інтереси театру, затверджувати бюджет, лобювати питання культури. Усвідомлюю, що я втрачаю як режисер.

От зараз я виграв контракт на посаду директора (за новим законом) на 5 років. Але я вже 16 років працюю за контрактом! І весь наш колектив теж: від актора до – вахтера. Усі. Провідні майстри (і талановита молодь) мають відповідну доплату, а старих не можна звільняти з театру. Невже цього в Міністерстві не розуміють?!

Мене трясє від нового закону про театр. Спочатку треба поставити питання перед Кабінетом Міністрів про достойний рівень оплати акторської праці, а потім говорити про контракти. Як виїздити театрам за кордон, на фестивалі? Держава не фінансує. А я повинен думати наперед, знати, як будувати театр і як тут вижити. А якщо людині не дано бути в одній особі керівником творчим і адміністративним? Михайли Форгелі (1952–2006, заслужений діяч мистецтв України, художній керівник Тернопільського академічно-

го драматичного театру ім. Т. Шевченка. – С. М.) не народжуються щодня!

С. М.: Дмитре Івановичу, Вам не шкода того часу, що Ви, як митець, втрачаєте через адміністративні клопоти?

Д. Ч.: Ви розумієте значення слова “продюсер”. Я, щоб випустити виставу, мушу знайти гроші. Коломияни уже рік чекають мого “Захара Беркута” – прообраз карпатської громади. Наразі дістав частину коштів... Не хочу робити абияк. Вже Сергій та Наталя Ридванецькі зробили костюми, сценографію, Олександр Козаренко пише музику...

У Росії всі театри на державному бюджеті! Ми ж – без копійки... Дякуючи Михайлові Васильовичу Вишиванюку (1952–2016 – український політик, колишній голова Івано-Франківської ОДА (1997–2005, з квітня 2010 по 7 листопада 2013 р. – С. М.) – великому чоловіку державної ваги, ми поїхали на Единбурзький фестиваль.

С. М.: Те, що Ви сповідуєте єдиновладдя в управлінській системі театру, зрозуміло. Ви весь цей час досить успішно доводите цей принцип на практиці. Але, окрім поєднання посад директора і художнього керівника, Ви ще і практикуючий режисер. Що є Вашим творчим кредо? Що з Вашого режисерського доробку Вам найбільше подобається?

Д. Ч.: Мені не соромно ні перед іменитими авторами, ні перед глядачами за такі мої роботи, як “Камінний хрест” Василя Стефаника; “Довбуш” і “Гуцульський рік” Гната Хоткевича, “Земля” Ольги Кобилянської..., та навіть “Іродова морока” Пантелеймона Куліша. Вони якраз і віддзеркалюють моє творче кредо: **український театр повинен мати українське обличчя і душу!** Ми не повинні сліпо мавпувати все, що пропонує розмаїтий театральний світ, – бо, як і в світі людському, тут є дуже багато граней, кольорів і відтінків, багато облич: добрих і злих, красивих і не дуже. Мені приємно усвідомлювати, що поважні експерти Всеукраїнського театального фестивалю “Коломийські представлення” відзначають, що наш фестиваль виразно продемонстрував свою неповторність в тому, що є фестивалем українського театального мистецтва, незалежно від географічних кордонів чи навіть континентів. І, може, тому я не такий “плодовитий”, як багато інших практикуючих режисерів: в мені це має визріти, стати ваговитим, таким, що не дає спати! Я маю відчутти матеріал кожною клітинкою свого єства, якщо можна так сказати – з волі Божої, свого таланту. Це, інколи, тривалий і дуже болісний процес. Я довго не міг прийти до практичного втілення на сцені знаменитого Франкового “Захара Беркута”. Зараз перебуваю в творчому полоні, живу цим і денно, і нічно і, сподіваюся, що моя робота буде гідною імені Франка. Ще не цілком

“зловив за чуба” “Гаргона” Гната Хоткевича, але він також не дає мені творчого спокою. Відчуваю якийсь невідроблений борг перед іменем геніального Романа Іваничука... Тягнуся до висоти його філософського сприйняття і ваги слова, і до його творчого заземлення в сценічному варіанті. Планів багато, але на все воля Божа!

С. М.: У Вас є норми постановок на рік?

Д. Ч.: Чотири-шість прем’єр на рік. Але це треба ламати. Скільки у Москві побудували нових театрів! Високе мистецтво має бути захищене державою, це – ідеологія, вона має фінансуватись. А у нас – скороморешество...

С. М.: І що з цим робити?

Д. Ч.: У Німеччині у 1942–1943 роках були знищені театри, у Варшаві також. І першими ж по війні – відновлені! Це про щось свідчить?

Першим у театрі був, є і буде драматург. *СЛО-ВО*. Далі іде актор, аж третім – режисер. У геніальному спектаклі не видно режисера, у поганому він “вилазить”. Мене навчили цього. І так воно є. А що ми сьогодні маємо?

С. М.: Режисера, якого “видно” незалежно від того, яку драматургію він ставить.

Д. Ч.: Бо вони крадуть в інтернеті! Зробили з актора міма, це вже не драматичний театр. Де співпережиття? Переписують Франка, додають нецензурщини. Та ти дотягнись до нього!!! А Ваші колеги – критики, особливо у Києві, підтримують. Мені це сумно.

С. М.: Вибачайте, ці “колеги” за фахом – філологи, а не театрознавці.

Д. Ч.: У нашій літературі все є. Режисерам треба бути точнішими у виборі тем. Я колись мав розмову з Ростиславом Ярославовичем Пилипчуком (1936–2014, Київ – український театрознавець, літературознавець, історик культури, педагог. 1983–2003 – ректор Київського державного інституту театального мистецтва імені І. К. Карпенка-Карого, нині Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені Івана Карпенка-Карого. – С. М.) на тему, чому наші студенти-актори за роки навчання у Києві починають ненавидіти український театр? Сьогоднішня молода генерація режисерів до 40 років не можуть і не хочуть ставити українську класику. Гольдони – так, Мольєра, Шекспіра – так! А Пилипчук мені на те: “Наших дуже мало”... Так відверто і сказав. Але це не для того, щоб нарікати, а для того, щоб шукати причини і... працювати!

С. М.: Дякую за розмову!

*Розмовляла Світлана Максименко,
Коломия-Львів*